

## ŠKOLNÍ ZRALOST

Vstup do školy bývá charakterizován jako významný mezník v životě dítěte, který předpokládá určitou úroveň rozvoje dítěte po stránce fyzické i psychické, neboť vstupem do školy se zásadně mění celkový způsob života dítěte. Škola mu ukládá nejen množství nových povinností, ale má určité nároky na úroveň rozvoje poznávacích procesů, citů a sociálních vztahů.

Ve věku 6 – 7 let dochází k různým vývojovým změnám, které jsou podmíněny zráním i učením.

### ZNAKY ŠKOLNÍ ZRALOSTI:

#### TĚLESNÁ ZRALOST

Fyzickou zralost dítěte posuzuje pediatr, vyjadřují se k ní rodiče a učitelky mateřské školy. Posuzují se především věk dítěte, jeho výška a váha, přiměřenost rozvoje hrubé a jemné motoriky. Tuková vrstva příznačná pro předchozí vývojové období je u budoucích školáků na ústupu, prodlužují se končetiny, mění se poměr velikosti těla vůči hlavě, která by již měla být menší. Dalším poznávacím znakem zralosti je, že dítěti začnou vypadávat mléčné zuby. Roli hraje také pevná kostra a rozvinuté svalstvo celého těla.

Rozvinutá hrubá motorika je základním stavebním kamenem motoriky jemné, která se zabývá drobnějšími a přesnějšími pohyby. Sledují se tři oblasti jemné motoriky, které jsou pro předškoláka důležité. Jemná motorika oka vede pohyb očí správným směrem. Jemná motorika mluvidel zajistí dobrý pohyb jazyka a rtů. A jemná motorika ruky se postará o spolupráci prstů. Zde bychom se také mohli zmínit o pojmu lateralita. Jde o to, kterou ruku, nohu, ale i oko a ucho dítě preferuje při svých činnostech.

#### KOGNITIVNÍ ZRALOST

##### **Sluchové vnímání a paměť**

K úspěšné školní docházce dítě potřebuje také určitou zralost nervového systému a smyslových dovedností, jinak by totiž mohla negativně ovlivnit úspěšnost budoucího školáka.

Důležité je sluchové vnímání. Dítě by mělo vydržet u čtení a umět převyprávět, o čem jste mu četli. Dítě by si mělo pamatovat říkadla, zapamatovat si instrukci, určit první případně poslední hlásku ve slově, určit počet slabik ve slově, počet slov ve větě.

##### Aktivity k procvičování sluchového vnímání:

- rozlišování zvuků (při zavázaných očích poznat zvuk sirek, peněz, klíčů aj.), poznávání hudebních nástrojů, přírodních zvuků
- napodobování rytmu vytleskáním (říkadla, básničky)
- hledání schovaného budíku podle zvuku
- hádání, co zvuk vydává
- hry na slepou bábu
- hádání, kterou hláskou začíná a končí slovo (co slyšíš na začátku - na konci?)
- "slovní fotbal" na hlásky (hráč vymyslí slovo začínající hláskou, na kterou končilo slovo vymyšlené protihráčem)

- vyhledání předmětů v místnosti začínajících na určitou hlásku či slabiku
- vymýšlení slov na nějakou slabiku (KO-lo, KO-pačky, KO-loběžka, ...)

## **Zrakové vnímání a paměť**

Podobně je to i se zralostí zrakového vnímání. I vizuální diference mohou úspěšnost budoucího školáka ovlivnit. Dítě by mělo být schopné odlišit od sebe různé tvary a základní tvary i pojmenovat (čtverec, kruh, trojúhelník), mělo by znát tvary alespoň některých písmen a číslic, najít rozdíly mezi dvěma podobnými obrázky.

### Aktivity k procvičování zrakového vnímání:

- rozlišování a vyhledávání stejných předmětů (např. kostek mezi kuličkami), odlišování rozdílných věcí (najít, co do skupiny nepatří podle tvaru, barvy)
- vyhledávání rozdílů na zdánlivě stejných obrázcích
- odlišení rozdílného obrazce z řady stejných
- skládání a rozkládání obrázků rozstříhaných na části, skládání a rozkládání částí stavebnic (rozkládací kostky) a puzzle
- procházení obrázkovými bludišti
- vyhledání a určení místa věcí v místnosti, na obrázku i hračce
- vyhledání věcí na obrázku s pojmy dole/nahoře, vpravo/vlevo vzadu/vpředu/uprostřed

## **Rozumové schopnosti**

Chápání světa by u budoucích prvňáčků mělo být již více realistické, fantazijní pohled by měl postupně ustupovat. Dítě by také mělo:

- chápat jednoduché pojmy související s časem (včera-dnes-zítro, ráno-poledne-večer) a být schopné řadit události chronologicky podle děje
- znát roční období
- být schopno třídit věci podle velikosti, délky, množství, druhu (větší – menší; stůl - židle - postel x jablko)
- být schopno logické úvahy o pojmech (co mají podobného stůl a židle; košile a svetr ap.)
- znát barvy i doplňkové (oranžovou, hnědou, růžovou, fialovou)
- mít určité početní vědomosti (kolik nohou má pes, kolik je dnů v týdnu) a dovednosti (umět počítat do 10)
- sčítat a odčítat do 5 (přidávat a ubírat z množství věcí)
- zvládnout ukázat správný počet na prstech či vybrat z hromádky předmětů požadovaný počet

## **Paměť**

Paměť dítěte před vstupem do školy se stává trvalejší a záměrnější, i když je spíše mechanická než logická. Dítě by mělo:

- být schopné zapamatovat si větu o osmi slovech a doslova ji zopakovat
- udělat podle tří najednou vydaných pokynů danou věc provést (například "Jdi do kuchyně, vezmi tam hrneček a přines mi ho.")
- umět zpaměti krátké básničky a písničky, popřípadě vyprávět vtipy či hádanky

## Řeč

Školsky zralé dítě by mělo:

- správně vyslovovat všechny hlásky, toleruje se nesprávná výslovnost R, Ř
- v krátkosti (6 - 7 větami) plynule vyprávět o rodině, zájmech či trávení volného času
- mít bohatou slovní zásobu a zvládat i gramatické jevy řeči - správně skloňovat podstatná jména, a časovat slovesa
- skládat slova ve větě ve správném pořadí

## Pozornost

Hlavním úkolem koncentrace je ze všech podnětů, které na dítě působí, vybrat ty, které právě potřebuje, a naopak upozadit v dané chvíli podněty, které jsou mu spíše na obtíž. Mělo by se jednat o záměrnou pozornost, kdy má vaše dítě chuť se učit, poznávat, nemusíme ho do toho všemožně nutit. Předškolák by se měl soustředit na zadaný úkol minimálně 15 až 20 minut.

## Grafomotorika

Předpokladem pro rozvoj psaní je dobrá grafomotorika. Nutné jsou zejména:

- správný a fixovaný úchop tužky
- vybarvování ploch bez přetahování, nedotažení
- schopnost napodobit geometrické tvary
- schopnost správně zobrazovat figurální kresbu, která by měla být bohatá na detaily, propracovaná, ve správných proporcích (postava, oči, uši, 5 prstů)

## EMOČNÍ A SOCIÁLNÍ ZRALOST

Úspěch ve škole je též podmíněn určitou duševní vyspělostí, samostatností, emocionální stabilitou, odolností a schopností přijmout i případný neúspěch. Školsky zralé dítě by mělo:

- být schopné velkou část dne trávit ve skupině vrstevníků mimo domov a bez přítomnosti rodičů
- přijmout místo rodičů jako autoritu učitele
- vykat dospělým, pozdravit při setkání, poprosit při žádosti o věc/pomoc, poděkovat
- umět se obléknout bez cizí pomoci, obout si boty a zavázat tkaničky na kličku
- být schopné se podřídit formě práce ve skupině, plnit požadavky skupiny a kooperovat ve skupině
- mít osvojené hygienické návyky (jít samo na WC, umýt si ruce, ráno a večer si vyčistit zuby, večer se samo vykoupat)
- nereagovat na nezdár či nespravedlnost impulsivním výbuchem nebo pláčem
- rozhořčení ventilovat spíše slovními výlevy než záchvaty vzteku nebo tělesným násilím
- respektovat běžné normy chování i hodnotový systém, z něhož vycházejí
- rozlišovat různé role a diferencovat chování, které je s nimi spojeno
- být schopné přijmout nezávisle na svých přáních a požadavcích daný program vyučovacího dne a podřídit se rytmu vyučovacích hodin